

Wat is er volgens u aan de hand in ruimtelijke planning?

Analyse van interviews in de regio's Eindhoven en Parkstad

11 november 2013, Marjo van Lierop

WAGENINGEN **UR** For quality of life
AESUS: Analysing and Exploring Sustainable Urban Strategies

Eindhoven en Parkstad: 'groei' en 'krimp' langs de A2

Economische groei in COROP regio's, CBS 2013

Bevolgingsverandering per gemeente 2000 - 2007, 2007 - 2010

Wageningen UR For quality of life

Dataverzameling subproject 2

- Netwerkanalyse
- Interviews
- Beleidsdocumenten, plannen, visies, ontwerpen

WAGENINGEN **UR** For quality of life

Denken over ruimtelijke ordening

Planningsdoctrine: breed gedragen, langdurig invloedrijke ideeën

Legitimiteit van RO	Waarom?	Thema's en problemen
Principes van ruimtelijke organisatie	Wat?	Basisprincipes gerelateerd aan gewenst landgebruik
	Waar?	Ruimtelijke concepten, belangrijke plekken en gebieden, schaal
Principes van het planproces	Hoe?	Instrumenten, procedures, processen, strategieën
	Wie?	Wie stuurt, actoren, disciplines, rollen

Van nationale planningsdoctrine naar regionaliteit in denken en praktijk?

WAGENINGEN **UR** For quality of life

Waarom?

Overeenkomsten

- Bereikbaarheid en economie
- Demografie: krimp en bevolkingsprognose
- Kenniswerkers aantrekken
- Afhankelijkheid van enkele bedrijven is kwetsbaar
- Aantrekkelijke omgeving zijn

WAGENINGEN **UR** For quality of life

Waarom?

Verschillen

Brainport Eindhoven	Parkstad Limburg
• Concurrentiepositie • Thematische focus: High Tech • Internationale markt • Wateroverlast	• Krimp en vergrijzing • Leegstand, sloop, herstructurering • Grensliggend bedreiging? • Energie

WAGENINGEN **UR** For quality of life

Wat?

Overeenkomsten

- Wegen en spoor
- Groene, hoog kwalitatieve leefomgeving
- Hoogstedelijkheid
- Voorzieningen behouden/versterken
- Kwaliteit landschap

WAGENINGEN **UW**
For quality of life

Wat?

Verschillen

Brainport Eindhoven

- Groene campussen
- Vliegveld
- Randgemeenten: Niet meer bouwen voor Eindhoven
- Recreatie, uitloopgebieden

Parkstad Limburg

- Verdunning wijken
- Invulling lege plekken
- Tijdelijkheid en flexibiliteit in woningbouw
- Combi krimp/energie

WAGENINGEN **UW**
For quality of life

Waar?

Overeenkomsten

- Veelheid aan ruimtelijke concepten
- Schaaldiscussies
- Stad-land

WAGENINGEN **UW**
For quality of life

Waar?

Verschillen

Brainport Eindhoven

- Brainport Avenue
- De Ruit en de NO-corridor
- Werkgebieden (BIC, Airport)
- Internationaal
- Groen raamwerk
- Grote groengebieden: Landelijk Striip, Groene Woud, Rijk van Dommel en Aa

Parkstad Limburg

- Parkstad
- Kleinschaliger, met opzet
- Specifieke buurten en wijken
- Woongebieden
- Centrum Heerlen
- Regionaal of Europese context?
- IBA: flexibele stad, open stad, energiestad, recycle-stad, 'acupunctuur'
- (Buitenring)

WAGENINGEN **UW**
For quality of life

Wie?

Overeenkomsten

- Provincie aan het roer (naar tevredenheid)
- Samenwerking Provincie en gemeenten
- Regio spin in web
- Rijk voor erkenning en financiering
- Meer initiatief bij private partijen
- Verdeling landelijke en stedelijke gemeenten
- Dominantie één gemeente
- Burgers (nog?) nauwelijks betrokken

WAGENINGEN **UW**
For quality of life

Wie?

Verschillen

Brainport Eindhoven

- Overheid faciliterend, toetsend, én zoekende
- Brainport 2020
- Triple helix
- Grote bedrijven
- Bestuurders
- Veel partijen, samenwerkingsverbanden en overlegstructuren
- EU = subsidie

Parkstad Limburg

- Regionale overheid sleutelspeler
- Woningcorporaties
- Gemeenten
- Roep om burgerparticipatie
- EU = grenzen
- Gemeentelijke herindeling?
- IBA ('Go!')

WAGENINGEN **UW**
For quality of life

Hoe?

Overeenkomsten

- Samenwerking, overleg
- Faciliterende overheid
- Afspraken tussen gemeenten
- Zoeken en experimenteren (MIRT ond./ IBA)
- Semi-private organisaties (BD, IBA)
- Revolving fund

Hoe?

Verschillen

Brainport Eindhoven

- Overleg
- Projecten, maar minder geld
- Uitstel projecten, exploitatie door anderen: 'eerder slimmer samen goedkoper'
- Co-creatie en cofinanciering
- Faciliteren met wet- en regelgeving
- Lobby
- EU subsidies

Parkstad Limburg

- Samenwerking
- POL als samenwerkingsinstrument
- Rem op perifere retail
- Meer + minder regels
- Herstructurering
 - Slopen om te bouwen
 - Kleine projecten
 - Woningcorporaties kopen particuliere woningen

Veranderingen

- Meer samenwerking tussen overheden en stad-land gemeenten
- Stadsregio taken naar gemeenten en provincie
- Minder geld, bescheidener overheid
- Meer initiatief en exploitatie bij private partijen
- Van doorwerking Rijksbeleid naar input van regio's
- Van ruimte voor programma's naar zoektocht naar invulling voor ruimte
- Meer stadsvernieuwing, minder uitbreiding
- Juridischer, politieker en informeler

Interview I&M

- Economie boven alles, maar...
- Bereikbaarheid niet enige vestigingsfactor
- MKB ondergewaardeerd in beleid
- 'Je gaat erover of niet' is te simpel
- Rijk weet niet meer wat er speelt in de regio
- Gebrek aan geld bevordert integratie
- Provincies doen het prima
- Rijk is kritisch op investeringen: selectie op rendement
- Vanuit Rijksbelang wel betrokken bij Eindhoven, niet bij Parkstad...

Vermoedens over regionaliteit

- Eindhoven komt uit een situatie van crisis
- Parkstad kent een verleden van stormachtige groei
- Door andere omstandigheden ('waarom') bevinden beide regio's zich in een andere fase van ontwikkeling in denken over RO

Vermoedens over regionaliteit

Brainport Eindhoven

- projecten binnen masterplan
- meer bezig met 'wat/ waar'
- 'wie/ hoe' antwoorden minder vanzelfsprekend
- Mitigerende strategie

Parkstad Limburg

- Bottom-up en organisch vanuit initiatieven
- Meer bezig met 'wie/hoe'
- 'Wie/hoe' vraagstuk uit noodzaak
- Voordat 'wat/waar' aan de orde komt
- Adaptieve strategie

Vermoedens over regionaliteit

Regio's willen dat hun **uniciteit** wordt erkend en vragen **maatwerk** van het Rijk.

Ja, er is regionaliteit, maar de overeenkomsten zijn (nog?) groot.

Ontwerp in regionale ontwikkelingen

'van ontwerp ga je het snappen'

11 november 2013, Annet Kempenaar

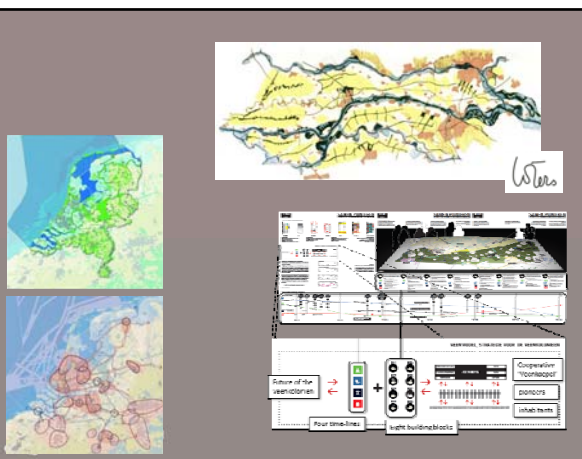

Presentatie

- Achtergrond
- Resultaten uit interviews
 - Observaties
- Regionale plannen
 - Observaties

Achtergrond

- Nederland: visuele planningscultuur
- Rijke ontwerptraditie op regionaal schaalniveau
- Veranderende planningscontext

Rol van ontwerp

- Communicatie, interactie en reactie
- Vernieuwend perspectief bieden
- Raamwerk, kader voor verdere ontwikkeling
- In een andere modus brengen actoren
- Ondersteunen besluitvorming
- Gemeenschappelijke visie en beeldvorming
- Verbeteren kwaliteit leefomgeving
- Co-creatie ideeën en voorstellen
- Draagvlak en betrokkenheid creëren
- Netwerk ontwikkeling en samenwerken
- Probleemverkenning en definitie

Rol van ontwerp

- **Communicatie, interactie en reactie**
- Vernieuwend perspectief bieden
- Raamwerk, kader voor verdere ontwikkeling
- **In een andere modus brengen actoren**
- **Ondersteunen besluitvorming**
- **Gemeenschappelijke visie en beeldvorming**
- Verbeteren kwaliteit leefomgeving
- Co-creatie ideeën en voorstellen
- **Draagvlak en betrokkenheid creëren**
- **Netwerk ontwikkeling en samenwerken**
- Probleemverkenning en definitie

Wat je met ontwerp(en) doet

- Verbeelden
- Optimaliseren inrichting
- Integratie van functies
- Verkennen mogelijkheden
- Vormgeven
- (Gezamenlijk) ideeën vormen
- Ontwikkelen alternatieven
- Analyse gebied
- Analyse probleem

Observaties

- **Voeding van het planning en ontwikkelingsproces** door ideeën en alternatieven, en door beelden i.p.v. woorden
- **Beïnvloedt relaties in het planning en ontwikkelingsproces** samenwerking, draagvlak, co-creatie (*collaborative design*)
- **Relatief weinig aandacht** voor potentiële rol bij **verkennen en definiëren van de opgave** (*problem-solution space*)
- **Geen grote verschillen** regio Parkstad en regio Eindhoven

Regionale plannen

Regionale plannen - Eindhoven

In hoeverre herkent u zich hierin?

Wat valt u op?

Van ontwerp ga je het snappen – geldt dat ook voor u?

Is duurzaamheid inderdaad geen issue?

Heeft ontwerp nu een andere rol in planningsprocessen dan voorheen?

*Is er een wij-gevoel in beide regio's?
Een regionale identiteit?*

*Is er een verschuiving gaande in het discours
van 'wat/ waar' naar 'wie/ hoe'?*

Is legitimiteit van RO nog net zo vanzelfsprekend als enkele decennia geleden?

Hoe is het gesteld met de democratie?

In hoeverre zijn de netwerken en besluiten in Brainport transparant en toegankelijk voor burgers?

Hoe representatief zijn bedrijven en organisaties die 'aan tafel' zitten?

Parkstad lijkt meer gemotiveerd om burgers te betrekken. Hoe komt het dat die burgers nog maar zo weinig in beweging komen?

Ruimtelijke ordening 2013?

